Lm. Giuse NGUYỄN HỮU TRIẾT

✞

Một thoáng ĐẠO TRỜI

NXB TÔN GIÁO

Imprimatur :

Loài người được Tạo Hóa tác thành hơn và khác loài vật ở chỗ có lý trí và tự do. "Tự do là khả năng biểu lộ ý chí, hành động theo ý muốn của mình" (Đại Tự Điển Tiếng Việt – Hà Nội 1999, trang 1762), đây là quyền căn bản của mỗi người. Có tự do thì cũng có trách nhiệm, nghĩa là có thưởng và phạt tùy theo lựa chọn đúng hay sai.

Người viết tập này chỉ muốn trình bày sự thật mà mình đã cảm nghiệm, còn quý độc giả đồng tình hay không, hoặc đồng tình một phần nào thì hoàn toàn thuộc quyền tự do của quý vị.

Lời đầu

Trong bức thư của Đức Giáo Hoàng Bênêđictô 16 gửi giới trẻ toàn cầu để giới thiệu cuốn sách Youcat, sách giáo lý Công Giáo cho thanh niên (Nxb. Tôn Giáo 2013) có đoạn viết : "*Trong môi trường văn hóa thay đổi, nhiều người không còn biết chính xác Kitô hữu thực sự tin gì, Hội Thánh dạy gì và Hội Thánh còn gì để dạy nữa ? Người ta phân vân không biết các điều trên còn phù hợp với hoàn cảnh văn hóa đã đổi mới sâu xa. Kitô hữu như vậy đã lỗi thời rồi chăng ? Vẫn còn có thể là tín hữu hợp thời chăng ? Đây là những câu hỏi mà nhiều Kitô hữu tốt ngày nay vẫn đang tự vấn ... Sách Giáo lý Công Giáo (Youcat) phải cho thấy những gì Hội Thánh Công Giáo tin trong thời*

nay và những gì người trẻ tin không mâu thuẫn với lý trí" (Giáo Hoàng Bênêđictô 16).

Giáo lý Công Giáo thì bao la nằm trong 73 cuốn Kinh Thánh Tân – Cựu Ước, sách hệ thống hóa giáo lý Công Giáo thì cũng rất nhiều và rất dày, đòi hỏi nhiều thời gian và công sức nghiên cứu. Một Thoáng Đạo Trời là tập sách nhỏ đáp ứng yêu cầu của những ai chỉ cần bỏ ra 20 phút là có thể có được ý niệm tổng quát về Đạo Công Giáo, một trong 4 tôn giáo lớn nhất trên hoàn cầu. Xin hãy cầm lấy và đọc (Tolle et lege – St. Augustinô).

Lm. Giuse Nguyễn Hữu Triết

Ghi chú : Cách trích dẫn Kinh Thánh :

VD : Mt 5,17 – có nghĩa là sách Tin Mừng theo Thánh Matthêô đoạn 5 câu 17 ; Ga 14,6 – Gioan đoạn 14 câu 6.

MỘT THOÁNG ĐẠO TRỜI

PHẦN DẪN NHẬP

1. H. *Đạo Trời là gì ?*

   T. Đạo Trời nói chung là tín ngưỡng thờ Trời.

2. H. *Đạo Công Giáo là gì ?*

   T. Đạo Công Giáo là một tín ngưỡng chung cho mọi người và cũng là đường lối thể hiện niềm tin của một cộng đồng tín hữu có tổ chức, có hệ thống giáo lý và hàng Tư tế với việc phụng thờ một Đấng Thiêng Liêng duy nhất là Ông Trời hay là Đức Chúa Trời.

3. H. *Đạo Công Giáo có thờ những thần nào khác không ?*

T. Đạo Công Giáo chỉ thờ một Đức Chúa Trời mà thôi, nhưng Người có 3 Ngôi, Ngôi thứ nhất là Chúa Cha, Ngôi thứ hai là Chúa Con, Ngôi thứ ba là Chúa Thánh thần. Ba Ngôi là một Chúa duy nhất vì cùng một bản thể, một quyền năng nên bằng nhau, không Ngôi nào hơn Ngôi nào kém (một thí dụ dễ hiểu như nước có 3 dạng : đặc, hơi và lỏng, nhưng cùng một bản thể nước ; hay như ngọn lửa một trật tỏa ánh sáng và sức nóng).

4. H. *Các vị thần thánh khác thì sao ?*

T. Đạo Công Giáo có nhiều thần thánh nhưng chỉ tôn kính chứ không thờ, riêng với Đức Mẹ thì tôn kính cách đặc biệt, nhưng cũng không thờ như Chúa Trời.

5. H. *Giáo lý của đạo Công Giáo dựa*

trên cuốn sách nào ?

T. Toàn bộ giáo lý được rút ra từ bộ Thánh Kinh (gồm 73 cuốn : 46 cuốn trong bộ Cựu Ước và 27 cuốn trong bộ Tân Ước).

6. H. *Giá trị của bộ Thánh Kinh thế nào ?*

T. Người Công Giáo tin Thánh Kinh là Lời Chúa. Cựu Ước là bước chuẩn bị, nhiều điểm chưa hoàn chỉnh (ví như những quy định rộng rãi dành cho trẻ con). Tân Ước là những quy tắc hoàn chỉnh do Chúa Giêsu ấn định, vĩnh viễn không bao giờ thay đổi (ví như quy luật cho người lớn). "*Anh em đừng tưởng Thầy đến để bãi bỏ luật Môsê hoặc lời các ngôn sứ. Thầy đến không phải để bãi bỏ nhưng là để kiện toàn*" (Mt 5,17).

7. H. *Lý tưởng của Tân Ước là gì ?*

T. Là hòa bình : "*Phúc thay ai xây dựng hòa bình vì họ sẽ được gọi là con Thiên Chúa*" (Mt 5,9).

Là hiền lành : "*Phúc thay ai hiền lành vì họ sẽ được đất hứa làm gia nghiệp*" (Mt 5,4).

Là chân thiện mỹ : "*Thầy là đường, là sự thật và là sự sống*" (Ga 14,6).

Là công bình : "*Của Xêda trả cho Xêda, của Chúa trả cho Chúa*" (Mt 22,21).

Là mến Chúa, yêu người : "*Điều răn trọng nhất là mến Chúa hết lòng ..., điều răn thứ hai cũng giống điều răn ấy, là yêu người như chính mình. Tất cả luật Môsê và các sách ngôn sứ tùy thuộc 2 điều răn ấy*" (Mt 22,37-40) …

8. H. *Tại sao đạo Công Giáo còn được gọi là Kitô Giáo ?*

T. Vì đạo này do Chúa Giêsu là Đấng Cứu Thế, được xức dầu tấn phong làm Tiên tri (Kitô có nghĩa là Đấng được Xức dầu) để thi hành sứ mệnh. Vì thế đạo Công Giáo còn được gọi là Kitô Giáo, tức là đạo mới phân biệt với đạo Do Thái là đạo cũ. Kitô Giáo cũng là tên chung của những giáo phái hiện nay như Chính Thống Giáo (ly khai khỏi Giáo Hội Công Giáo vào thế kỷ 11) ; Các hệ phái Tin Lành và Anh Giáo (ly khai khỏi Giáo Hội Công Giáo vào cuối thế kỷ 15 sang đầu thế kỷ 16). Những anh em ly khai này cũng tôn thờ Thiên Chúa, tôn thờ Chúa Giêsu Kitô, cũng lấy Thánh Kinh làm nền tảng nên

cũng được gọi là Thiên Chúa giáo hay Kitô Giáo, nhưng có một số điều trong Thánh Kinh họ hiểu khác với Giáo Hội Công Giáo.

9. H. *Đạo Đức Chúa Trời (Thiên Chúa Giáo) có tự bao giờ ?*

T. Theo Thánh Kinh và niềm tin của các đạo hữu thì Đạo Đức Chúa Trời có từ tạo thiên lập địa, do chính Chúa lập cho loài người. [tín ngưỡng dân gian cũng như những đạo do con người sáng lập, toàn bộ là đa thần hay phiếm thần (chủ trương rằng ở trong thế giới chỗ nào cũng là thần cả. Thần với vũ trụ là một, cũng gọi là vạn vật hữu thần giáo – Panthéisme). Nguyên đặc tính độc thần cũng đủ nói lên rằng Thiên Chúa Giáo do Thiên Chúa lập, loài người không thể tạo lập được].

10. H. *Đạo Công Giáo có tự bao giờ ?*

T. Đạo Công Giáo có từ khi Chúa Giêsu thiết lập (đầu thế kỷ I Công nguyên).

11. H. *Đạo Công Giáo có bao nhiêu tín hữu ?*

T. Cho tới nay đạo Công Giáo có khoảng 1,2 tỷ tín hữu (nếu kể cả những tín đồ tin thờ một Chúa Trời như Hồi Giáo, Chính Thống, Anh Giáo, các hệ phái Tin Lành … thì có tới 3,5 tỷ tín hữu. Nếu kể cả những người có niềm tin dân gian về một Ông Trời cao cả tác sinh mọi loài "Trời sinh voi, Trời sinh cỏ ; Mưu sự tại nhân, thành sự tại Thiên …", một Ông Trời thấy hết mọi sự và thưởng phạt công minh "Trời có mắt ; Ơn Trời ; Trời phạt …" thì phải tới 5,5 tỷ người).

12. H. *Đạo Công Giáo lan rộng tới đâu ?*

T. Ngày nay đạo Công Giáo có mặt khắp thế giới, không một nước nào mà không có người Công Giáo, không nhiều thì ít.

13. H. *Giáo lý đạo Công Giáo được tóm gọn thế nào ?*

T. Giáo lý đạo Công Giáo là những lời dạy của Chúa trong 73 cuốn Kinh Thánh, nhưng đã được trích ra và hệ thống hóa thành 4 đề mục hay 4 chữ : ***TIN – XIN – GIỮ - NHẬN***.

✞

PHẦN I : TIN

14. H. *Tin là gì ?*

    T. Tin là chấp nhận điều gì đó là sự thật dù ta không thấy, nhưng không vô lý và phi lý – Thí dụ : loài người có trí khôn.

15. H. *Đức tin khác với mê tín dị đoan ở chỗ nào ?*

    T. Mê tín dị đoan là tin những điều không có thật, hão huyền và phi lý.

    - Thí dụ bảo rằng bói toán là nói đúng quá khứ, tương lai. Thầy bói có giỏi nói số trúng trên các vé số xem nào !
    - Các bạn trẻ ngoài Kitô Giáo làm đám cưới thường coi tuổi, coi ngày-giờ : tuổi hạp, ngày tốt, giờ tốt, tại sao cứ ly dị ào ào ? (Mỗi

ngày Tp.HCM có tới trên 30 đôi ly dị).

- Nói ngoại cảm chính xác : sao không tìm ra xác chị Huyền bị bác sĩ Tường vứt xuống sông ? Hay xác chiếc máy bay Mã Lai MH370 mất tích ngày 8/3/2014 mang theo 239 nhân mạng !

Còn Đức tin luôn dựa trên cơ sở vững chắc là Lời Chúa dạy và lập luận chắc chắn của trí khôn, cho dù mắt không thấy (không có vô lý, phi lý trong Đức tin). Thí dụ :

- Thấy 1 đứa bé thì biết chắc nó có cha, có mẹ, có ông, có bà nội ngoại.
- Đi làm về thấy tủ bị mở khóa, đồ đạc mất thứ tự, tiền và nữ trang để trong đó không còn thì chắc chắn có trộm, dù không thấy và

bắt được nó !

Cũng vậy, dựa vào nguyên tắc nhân quả hay túc lý của triết học, ta có thể nhận biết những chân lý siêu nhiên hay chân lý đức tin : có tác phẩm thì phải có tác giả, có lửa mới có khói, có vật chất, có thiên nhiên và muôn vật trong trời đất thì phải có người làm ra nó, công trình kỳ diệu, lớn lao quá sức tưởng tượng loài người, không ai làm nổi cho nên Đấng làm ra trời đất phải cực kỳ lớn lao, quyền năng Đấng đó gọi là Ông Trời theo niềm tin bình dân, hay Chúa Trời theo niềm tin Công Giáo.

Con chim nó hót trên cành
Nếu Trời không có thì mình có sao ?
Con chim nó hót trên cao

Nếu Trời không có thì sao có mình ?

Lạy Trời mưa xuống
Lấy nước tôi uống
Lấy ruộng tôi cày
Lấy đầy bát cơm
Lấy rơm đun bếp

(ca dao)

Những câu ca dao bình dân nhất nhưng cũng chính xác nhất. Đối với người Công Giáo, chân lý trên còn được củng cố vững chắc bằng lời Kinh Thánh : "*Tự ban đầu Thiên Chúa đã tạo dựng trời và đất*" (St 1,1).

16. H. *Đạo Công Giáo tin những gì ?*

T. Đạo Công Giáo chủ yếu tin 12 điều sau :

- Điều 1 : Tin có một Đức Chúa Trời

  - Ngài là Cha nhân hậu gần gũi,

không phải là một Thượng Đế xa vời chỉ biết sai thiên lôi đến sửa phạt.

- Ngài là Cha toàn năng, tạo thành trời đất muôn vật hữu hình và vô hình.

▪ Điều 2 : Tin Chúa Giêsu Kitô là Con duy nhất của Thiên Chúa, phát sinh bởi Chúa Cha từ trước muôn đời (thí dụ hình sinh ra bóng và có cùng một trật, có hình là có bóng, có bóng phải có hình). "*Chúa Giêsu là họa ảnh của Chúa Cha*" (Cl 1,15). Ngài là Thiên Chúa bởi Thiên Chúa, ánh sáng bởi ánh sáng, Thiên Chúa thật bởi Thiên Chúa thật, được sinh ra (phát sinh như nói trên) mà không phải được tạo thành. Đồng bản thể với Chúa Cha. Nhờ Ngài mà muôn vật được tạo thành.

- Điều 3 : Vì loài người và để cứu rỗi loài người (thủy tổ loài người được Chúa dựng nên có nam có nữ - Adam + Eva, được ban tự do nhưng đã lạm dụng tự do chống lệnh Chúa nên phạm tội và để hậu quả lại cho dòng dõi con cháu). Chúa Giêsu đã nhập thể trong lòng Đức Nữ Đồng Trinh Maria do quyền năng Chúa Thánh Thần (là Ngôi Ba) và đã làm người. [Đức Mẹ cưu mang và sinh đẻ Chúa Giêsu là Ngôi Hai Thiên Chúa nhập thể bởi phép mầu của Chúa Thánh Thần, Đức Mẹ chỉ sinh Chúa Giêsu mà thôi, không sinh thêm ai khác do người phàm nên Đức Mẹ trọn đời Đồng Trinh].

- Điều 4 : H. *Chúa Giêsu đã làm gì ở trần gian ?*

  T. Chúa Giêsu được Đức Mẹ và Thánh Giuse (là cha nuôi) chăm sóc bảo vệ cho lớn khôn, khoảng 30

tuổi Ngài đi khắp nơi trong nước rao giảng Đạo Thánh, làm nhiều phép mầu : biến nước thành rượu, hóa bánh ra nhiều, chữa mọi bệnh tật, khử trừ ma quỷ, cho kẻ chết sống lại. Sau 3 năm giảng đạo, Ngài bị các thủ lãnh Do Thái ghen ghét, vu khống và bị kết án tử hình trên Thập giá thời quan Philatô làm Tổng trấn.

- Điều 5 : H. *Chuyện gì xảy ra sau khi Chúa chịu chết ?*

  T. Các môn đệ an táng Chúa, sau 3 ngày Ngài đã sống lại như lời Ngài báo trước rất nhiều lần bằng lời nói và những hình ảnh ám chỉ.

  H. *Chúa sống lại có ai làm chứng không ?*

  T. Có các Tông Đồ và môn đệ cùng

hơn 500 người được chứng kiến Chúa xuất hiện sau cái chết (1Cr 15,5-8), tiếp theo là hàng vạn, hàng triệu tín đồ sẵn sàng chọn tử hình để bảo toàn niềm tin Chúa sống lại (Việt Nam có hơn 100.000 vị Tử Đạo), nhưng bằng chứng chắc hơn cả là những lời tiên báo trong Thánh Kinh. Chúa Giêsu nói với hai môn đệ trốn về làng Emmau : "*Lòng trí các anh thật là chậm tin vào những lời Kinh Thánh. Nào Đức Kitô chẳng phải chịu khổ hình như thế rồi mới vào trong vinh quang của Người sao ? Rồi bắt đầu từ ông Môsê và tất cả các ngôn sứ Người giải thích cho hai ông những gì liên quan đến Người trong tất cả sách Thánh*" (Lc 24,25-28) (điều lạ lùng nhất là mọi chi tiết trong đời sống của Chúa

Giêsu đều được báo trước trong Thánh Kinh).

- Điều 6 : H. *Sau khi sống lại Chúa làm gì ?*

  T. Người còn ở lại dạy dỗ các Tông Đồ 40 ngày, truyền lệnh cho các ông đi khắp tứ phương thiên hạ rao truyền Đạo mới, rồi Ngài lên Trời ngự trong vinh quang của Chúa Cha.

- Điều 7 : H. *Chúa Giêsu có trở lại thế gian không ?*

  T. Người sẽ trở lại trong vinh quang để xét xử kẻ sống và kẻ chết (vào ngày Tận thế), kẻ lành được về Nước Thiên Đàng hạnh phúc vô cùng vô tận, kẻ dữ phải xuống Địa Ngục đời đời kiếp kiếp.

- Điều 8 : H. *Niềm tin vào Chúa*

Thánh Thần như thế nào ?

Chúa Thánh Thần là Ngôi Thứ Ba, là Thiên Chúa và là Đấng Thánh hóa, ban sự sống. Ngài bởi Đức Chúa Cha và Đức Chúa Con mà ra. Người đã dùng các tiên tri (những người được chọn để nói thay Chúa) mà dạy dỗ loài người (qua Thánh Kinh).

- Điều 9 : H. *Chúa Giêsu về trời Ngài có trối sự nghiệp cho ai ở trần gian không ?*

  T. Hội Thánh là cơ nghiệp chính Chúa Giêsu thiết lập và làm đầu. Chúa đã đặt Thánh Phêrô là Tông Đồ Cả làm thủ lãnh thay mặt Ngài điều hành công việc truyền Đạo. Kế vị Thánh Phêrô là các Đức Giáo Hoàng – tới vị đương kim là thứ 266.

H. *Hội Thánh Công Giáo có những đặc tính nào ?*

T. Hội Thánh Công Giáo có 4 đặc tính :

- Duy nhất : một niềm tin, một vị lãnh đạo và một hệ thống những việc tế tự.
- Thánh thiện : Đấng sáng lập là cực Thánh, đường lối, chủ trương của Tin Mừng là rất Thánh. Con cái của Hội Thánh rất nhiều người làm Thánh (những khiếm khuyết mặt này mặt kia là do yếu đuối, sai lầm của con người, không phải chủ trương của Hội Thánh).
- Công Giáo : Đạo chung cho mọi người, đón nhận mọi người không phân biệt đối xử bất cứ dưới hình thức nào.

- Tông truyền : Giáo lý là do các Tông Đồ, những người trực tiếp học với Chúa Giêsu truyền lại. Chúa hứa ở cùng các Tông Đồ và những người kế vị cho đến tận thế : "*Thầy ở cùng các con mọi ngày cho đến tận thế*" (Mt 28,20).

- H. *Điều 10 dạy ta sự gì ?*

  T. Tin có một phép Rửa để tha tội. Phép này chính Chúa Giêsu thiết lập như visa vào Nước Trời : "*Các con hãy đi giảng dạy cho muôn dân, làm phép Rửa cho họ nhân danh Cha và Con và Thánh Thần, dạy ho tuân giữ những điều Thầy truyền cho các con*" (Mt 28,19-20) – "*Không ai có thể vào Nước Thiên Chúa nếu không sinh ra bởi nước và Thánh Thần*" (Ga 3,5).

- H. *Điều 11 dạy ta sự gì ?*

  T. Tôi tin xác loài người ta sẽ sống lại : "*Mọi kẻ ở trong mồ sẽ nghe tiếng Người Con và sẽ ra khỏi đó : ai làm điều lành thì sẽ sống lại để được sống ; Ai làm điều dữ thì sẽ sống lại để bị kết án*" (Ga 5,28-29). [Con người có hồn + xác – Hồn thiêng bất tử. Sinh thời bất cứ điều lành, điều dữ đều do cả hồn lẫn xác làm. Thiên Chúa là Đấng công bình vô cùng, thưởng hồn phải thưởng cả xác, phạt hồn phải phạt cả xác. Do đó việc xác sống lại là hợp lý, đương nhiên phải do quyền năng vô cùng của Chúa và phải chờ đến ngày tận thế, Chúa phán xét chung cả loài người, từ Adam cho tới người cuối cùng sinh ra].

- H. *Điều 12 dạy ta sự gì ?*

  T. "*Tôi tin hằng sống vậy – Amen*" – Sẽ có cuộc sống vĩnh hằng sau phán xét chung. Ai được lên Thiên

Đàng sẽ hạnh phúc mãi mãi. Ai phải xuống Địa Ngục sẽ đau khổ đời đời kiếp kiếp. [Thiên Chúa tôn trọng tuyệt đối tự do của mỗi người. Ai phạm tội ác là công khai từ bỏ Thiên Đàng mà chọn hỏa ngục rồi, ở đời này còn có thể sám hối đổi đời, chứ đến chết mà vẫn yêu và chọn tội ác thì không bao giờ đổi được nữa. Kiếp sau vĩnh cửu là điều tuyệt đại đa số nhân loại vẫn tin. Người xưa tin nên mới chôn theo các đồ tùy táng (bằng chứng khảo cổ). Người thời nay vẫn tin nên mới cúng bái, nhang khói, giỗ chạp … Đạo Công Giáo xác định rõ ràng Thiên Đàng vĩnh cửu dành cho kẻ lành, Hỏa Ngục đời đời dành cho người ác].

(Đạo còn nhiều tín điều khác nữa nhưng trên đây là 12 điều chính yếu)

PHẦN II : XIN HAY CẦU XIN HOẶC CẦU NGUYỆN

(Việc làm thường xuyên của đạo Công Giáo)

17. H. *Cầu nguyện là gì ?*

    T. Cầu nguyện là hầu chuyện Chúa, là tiếp xúc thân mật với Người Cha toàn năng yêu thương chăm sóc mình.

18. H. *Cầu nguyện để làm gì ?*

    T. Cầu nguyện để ca tụng ngợi khen Chúa ; để cảm tạ ân huệ Chúa ban ; để nói lên lòng sám hối lỗi lầm của mình ; để xin trợ giúp những nhu cầu phần hồn phần xác.

19. H. *Cầu nguyện bằng cách nào ?*

    T. Có nhiều cách : Nhớ tới Chúa ; Thể hiện bằng tâm trí hay cử chỉ hoặc bằng lời :

- Lòng tin Chúa
- Niềm hy vọng nơi Chúa
- Sự phó thác cho Chúa
- Lòng yêu mến thiết tha
- Niềm tri ân sâu sắc
- Lời kêu cầu giúp đỡ, trợ lực xác hồn

20. H. *Cầu nguyện có cần không ?*

T. Rất cần, vì không có Chúa giúp không ai có thể sống và giữ đạo được : "*Không có Thầy anh em không làm gì được*" (Ga 15,5).

21. H. *Cầu nguyện khi nào ?*

T. Phải cầu nguyện luôn, nhất là những khi hồn xác gặp nguy hiểm : "*Các con hãy cầu nguyện luôn, đừng bao giờ chán*" (Lc 18,1).

22. H. *Cầu nguyện được gì ?*

T. Chắc chắn được sự trợ lực (ân huệ) của Chúa cách này cách khác. Chính Chúa hứa : "*Anh em cứ xin thì sẽ được, cứ tìm thì sẽ thấy, cứ gõ, cửa sẽ mở cho*" (Mt 7,7). [Dĩ nhiên điều xin, người xin, cách xin phải tốt]

23. H. *Chúa Giêsu dạy ta cầu nguyện thế nào ?*

T. Chúa Giêsu nêu gương cầu nguyện luôn và dạy ta cầu nguyện như sau : "*Lạy Cha chúng con ở trên Trời, chúng con nguyện Danh Cha cả sáng, Nước Cha trị đến, ý Cha thể hiện dưới đất cũng như trên trời. Xin Cha cho chúng con hôm nay lương thực hằng ngày, và tha nợ chúng con, như chúng con cũng tha kẻ*

có nợ chúng con. Xin chớ để chúng con sa chước cám dỗ, nhưng cứu chúng con cho khỏi sự dữ - Amen".

(*Lưu ý* : Nợ có nghĩa là lỗi phạm)

24. H. *Giáo Hội dạy ta cầu nguyện như thế nào ?*

T. Giáo Hội cũng sáng tác nhiều kinh khác giúp ta cầu nguyện, tùy hoàn cảnh (sách Kinh Toàn Niên).

PHẦN III : GIỮ

25. H. *Đạo Công Giáo giữ những điều luật nào ?*

T. Đạo Công Giáo giữ Lời Chúa trong Thánh Kinh và Thánh Truyền. Cụ thể là :

- 8 mối phúc – Hiến chương Nước Trời

- 10 điều răn của Cựu Ước
- 5 điều răn của Hội Thánh
- 14 mối thương người
- 7 nhân đức đối lập với 7 mối tội đầu

Tất cả những điều trên tóm lại trong 2 điều : ***Mến Chúa và yêu người*** :

Mến Chúa chủ yếu là làm theo ý Chúa : "*Không phải bất cứ ai thưa với Thầy : Lạy Chúa, Lạy Chúa ! là được vào Nước Trời cả đâu ! Nhưng chỉ ai thi hành ý muốn của Cha Thầy là Đấng ngự trên trời, mới được vào mà thôi*" (Mt 7,21).

Yêu người chủ yếu là thi hành nguyên tắc : "*Tất cả những gì anh em muốn người ta làm cho mình thì hãy làm cho người ta như vậy. Luật Môsê và lời các tiên tri là thế đó*" (Mt 7,12).

PHẦN IV : NHÂN

26. H. *Người Công Giáo cần và có thể nhận được gì nhờ giữ Đạo ?*

    T. Lãnh nhận ân huệ tức là tình thương, sức mạnh, sự phù trợ của Chúa Ba Ngôi.

27. H. *Đâu là nền tảng niềm hy vọng nhận được ân huệ của Chúa ?*

    T. Đó chính là Lời Chúa phán : "*Đối với Chúa không gì là không có thể làm được*" (Lc 1,37), và "*Không có Thầy các con không thể làm gì được*" (Ga 15,5).

28. H. *Làm thế nào để lãnh được các ân huệ của Chúa ?*

    T. Một là cầu nguyện, hai là làm việc lành phúc đức, ba là lãnh nhận các Bí tích (7 BT. Chúa Giêsu lập là 7 nguồn ân sủng tuôn trào).

PHẦN V : VIỆC THỜ PHƯỢNG CHÚA

29. H. *Lễ nghi thờ phượng Chúa của đạo Công Giáo thế nào ?*

T. Lễ nghi thờ phượng trong Giáo Hội như sau :

a. Cầu nguyện gồm cầu nguyện riêng (cá nhân) và chung (1 gia đình, 1 nhóm người hay cả một cộng đoàn lớn – Thí dụ như Đại hội Giới Trẻ Thế giới ở Rio De Janeiro, Brazil, 3 triệu người cùng đọc kinh, ca hát …). Trong phần cầu nguyện thì hình thức cao nhất là đọc hay hát kinh Phụng vụ là những bản kinh chính thức của cả Hội Thánh.

b. Tham dự việc cử hành các Bí tích là những dấu hiệu đặc biệt do chính Chúa Giêsu thiết lập và truyền cho Giáo Hội liên tục cử hành cho đến tận thế. Có 7 Bí tích : Bí tích Rửa

tội, Bí tích Thêm sức, Bí tích Thánh Thể, Bí tích Giải tội, Bí tích Xức dầu Bệnh nhân, Bí tích Truyền Chức Thánh và Bí tích Hôn phối – Trong 7 Bí tích thì ***Bí tích Thánh Thể*** là trung tâm và cao trọng nhất, được thể hiện qua Thánh lễ Chúa nhật và hàng ngày (trung bình mỗi giây có 5 Thánh lễ bắt đầu cử hành trên toàn thế giới). Cần lưu ý : Lễ Chúa nhật thì buộc mọi tín hữu có thể được phải đi dự, còn Lễ ngày thường thì không bó buộc – Nhà thờ, Nhà nguyện là những nơi dành riêng cho việc cử hành Thánh lễ và các Bí tích khác (trường hợp đặc biệt mới cử hành ngoài Nhà thờ).

PHẦN VI : TỔ CHỨC CỦA GIÁO HỘI CÔNG GIÁO

30. H. *Giáo Hội Công Giáo được tổ chức thế nào ?*

T. Hội Thánh Công Giáo gồm Các Thánh trên trời, các linh hồn còn phải thanh luyện ở luyện ngục và những người có niềm tin ở trần gian. Về mặt trần thế, Giáo Hội Công Giáo là một cộng đoàn Đức Tin, là Dân Thiên Chúa gồm những con người thuộc mọi quốc gia, dân tộc trên toàn thế giới nên phải có tổ chức gọi là Phẩm trật của Hội Thánh.

- Đứng đầu là Đức Giáo Hoàng, vị đầu tiên là Thánh Phêrô do chính Chúa Giêsu chọn và đặt : "*Phêrô con là Đá, trên đá này Thầy xây*

Hội Thánh của Thầy, quyền lực Satan không thể thắng nổi ..." (Mt 16,18). Những vị kế tiếp Thánh Phêrô thì được các lãnh đạo cao cấp trong Giáo Hội bầu chọn. Vị đương kim là Đức Giáo Hoàng Phanxicô là vị thứ 266.

- Sau Đức Giáo Hoàng là các Giám mục, đó là những người kế vị các Thánh Tông Đồ do Giáo Hoàng chọn và tấn phong.
- Từ năm 1159 có chức Hồng Y do Đức Giáo Hoàng Eugenio III thiết lập. Đây không phải chức Thánh mà chỉ là một tước hiệu danh dự với đặc quyền được làm đại cử tri bầu Giáo Hoàng và được mặc y phục màu đỏ.
- Các Giám mục được trợ giúp bởi

hàng Linh mục là những tu sĩ được các Giám mục tuyển chọn và phong chức.

- Các Phó tế là cấp bậc chót trong hàng giáo sĩ của GHCG. Phó tế có 2 ngành, một là các Phó tế chuẩn bị lên chức Linh mục, những vị này độc thân. Hai là hàng Phó tế vĩnh viễn có gia đình nhưng có khả năng và thời giờ để vừa lo gia đình vừa giúp việc Hội Thánh, họ không lên chức Linh mục (trừ những trường hợp đặc biệt).

- Bên cạnh hàng giáo sĩ còn có hàng tu sĩ, đó là những tín hữu nam nữ có lời khấn trong sạch, khó nghèo và vâng phục trong rất nhiều Dòng tu, mỗi Dòng có mục đích riêng và có hoạt động riêng.

Thí dụ Dòng Lasan chuyên lo giáo dục, Dòng Chúa Chiên Lành chuyên lo cho những thiếu nữ lỡ lầm, Dòng Thừa Sai Bác Ái chuyên lo cho những người nghèo, vô gia cư, bệnh tật, phong cùi, những người lâm chung …

- Các Dòng nam cũng có Linh mục và nếu Hội Thánh cần họ có thể làm Giám mục và những chức vị cao hơn nữa – thí dụ Đức Giáo Hoàng Phanxicô là thành viên của Dòng Tên.

31. H. *Về phương diện hành chánh, tức là việc điều hành trong Giáo Hội thì tổ chức như thế nào ?*

    T. Về mặt này Giáo Hội chia hai cấp : Trung ương và Địa phương.

32. H. *Giáo quyền Trung ương được tổ*

chức thế nào ?

T. Trung ương của GHCG đặt tại Vatican, một quốc gia độc lập nhỏ nhất thế giới với diện tích chỉ có 44 mẫu tây ở trong lòng thành phố Roma, thủ đô nước Ý, dân số hơn 800 người, đa số là nhân viên các văn phòng, nhưng có quan hệ ngoại giao với hầu hết các nước trên thế giới.

33. H. *Tại sao Trung ương GHCG lại là Roma mà không phải Giêrusalem, quê hương của vị lập đạo là Đức Giêsu ?*

T. Vì Roma là nơi Thánh Phêrô, vị Giáo Hoàng thứ nhất đã tới giảng đạo và đã chết vì đạo tại đây vào khoảng năm 64-67, xác ngài được chôn trong lòng Đền thờ

Thánh Phêrô hiện nay.

34. H. *Cơ quan Trung ương Giáo Hội được điều hành thế nào ?*

T. Giáo triều La Mã được Giáo Hoàng ủy quyền để điều hành mọi việc. Giáo triều gồm Quốc Vụ Khanh, 9 Thánh bộ, 3 Tòa án, 11 Hội đồng và 3 Văn phòng hoạt động tương tự cơ chế lập pháp, hành pháp và tư pháp.

35. H. *Về kinh tế và quốc phòng thì thế nào ?*

T. Về kinh tế, Vatican sử dụng đồng Euro với hệ thống tài chánh riêng. Thu nhập chủ yếu nhờ du lịch và phát hành tem. Còn về quốc phòng thì do nước Ý đảm nhiệm.

36. H. *Vatican có gì nổi bật ?*

T. Có 3 điểm nổi bật : Một là kiến trúc hùng vĩ, nhất là Đền thờ Thánh Phêrô, hai là Bảo tàng Vatican, ba là Thư viện Vatican, một trong những bảo tàng và thư viện giá trị nhất thế giới.

37. H. *Cấp Địa phương Giáo Hội được tổ chức thế nào ?*

T. Mỗi quốc gia có Hội Đồng Giám Mục, gồm các Giám mục của quốc gia ấy, đứng đầu là vị Chủ tịch HĐGM.

Quốc gia chia làm nhiều Tổng Giáo phận, đứng đầu là vị Tổng Giám mục, mỗi Giáo phận có một Giám mục Chính tòa và có thể có Giám mục Phó và Phụ tá.

Mỗi Giáo phận lại chia thành nhiều Giáo hạt, mỗi Hạt có Linh mục Hạt

trưởng đứng đầu.

Mỗi Hạt lại gồm nhiều Giáo xứ, mỗi Giáo xứ có Linh mục chánh xứ đứng đầu, có thể có một hay nhiều Linh mục Phụ tá tùy xứ lớn hay nhỏ.

Mỗi xứ có Hội Đồng Mục Vụ cộng tác với cha chánh xứ trong việc điều hành. Mỗi xứ lại có thể có các họ lẻ tùy thuộc Giáo xứ.

Người tín hữu đi bất cứ đâu trên thế giới trình giấy Rửa tội đều được địa phương đón nhận và giúp đỡ về mặt tinh thần và có thể cả phương diện vật chất nữa. Điều này cho thấy tính phổ cập của Đạo, đúng với danh nghĩa của mình là Đạo Công Giáo, Đạo chung của mọi người, mọi nước, mọi thời.

NHẬN ĐỊNH

1. ***Vấn đề thứ nhất***, cũng là điều quan trọng nhất : Tin chắc chắn có Thiên Chúa, có Ông Trời, Ông Trời có mắt.

   [Quan niệm : "*Có Chúa hay không có Chúa*" là vấn đề đức tin nằm ngoài phạm vi của khoa học, của cảm giác. Đây là một tiền đề (Axiom), thật ra tiền đề "có Chúa" dễ tin hơn tiền đề "không có Chúa". Nhà bác học Newton đã làm một mô hình thái dương hệ rất đẹp để trên bàn, một ông bạn vô tín ngưỡng tới khen và hỏi "*Ai đã làm ra vậy ?*". Newton hóm hỉnh "*Tự nhiên mà có đấy thôi !*". Ông bạn không tin, bấy giờ Newton mới trả lời "*Thế tại sao cậu lại tin cả vũ trụ kỳ diệu, chuyển động nhịp nhàng này lại không cần Đấng sáng tạo ?*". Khi đã có niềm tin cơ bản vào một Đấng Chí Tôn tạo dựng muôn loài thì mọi thắc mắc (về Đạo Trời) đều được giải đáp dễ dàng, kể cả các phép lạ của Chúa

Giêsu trong Tân Ước] (Tiến sĩ vật lý Phan Như Ngọc).

"*Chính sự hiểu biết về những quy luật tuyệt vời của vũ trụ vĩ đại và kỳ diệu đã đem đến cho tôi niềm tin sâu sắc về sự hiện diện của một Đấng quyền năng tối thượng đã sáng tạo vũ trụ, cái mà con người không thể lãnh hội bằng lý trí của mình, Đấng ấy chính là Đức Chúa Trời của tôi*" (Albert Einstein, trong The Universe and Dr. Einstein của Barnett Lincoln, trang 95).

2. ***Vấn đề thứ hai*** : Con người có linh hồn thiêng liêng không bao giờ tan biến, chính bởi vì được chia sẻ sự sống của Thiên Chúa. Linh hồn được ghi nhận qua hai tài năng là lý trí và ý chí hay tự do (loài vật không có). Tuyệt đại đa số trong nhân loại

tự cổ chí kim tin con người có linh hồn được gọi bằng nhiều cách : linh hồn, hương hồn, vong linh, vong hồn, hồn thiêng …

3. ***Vấn đề thứ ba*** : Ơn cứu rỗi tức là hạnh phúc vĩnh hằng. Các tôn giáo nói chung chủ trương tự mình tu luyện, làm lành lánh dữ để đạt ơn cứu rỗi. Đạo Công Giáo chủ trương vẫn phải tự tu luyện nhưng chỉ sức mình mà thôi thì không thể đạt ơn cứu rỗi, tức là chiếm được hạnh phúc đời đời, mà chủ yếu phải có <u>ơn cứu chuộc</u> của Chúa Giêsu là Ngôi Thứ Hai Chúa Trời xuống thế chỉ đường, đồng thời chịu nạn chịu chết trên cây Thánh giá, lập công trạng lớn lao vô cùng có thể đền tội thay cho loài người, mở ra nguồn ơn tha thứ, đem lại hạnh phúc đời

đời. Chỉ có Thiên Chúa Giáo mới có Đấng Cứu Thế chịu nạn chịu chết đền tội thay cho nhân loại, không có vị sáng lập đạo nào đã làm như vậy, các ngài chỉ vạch đường cho người ta tự đi bằng sức lực và đôi chân của mình.

Vài trường hợp cụ thể giải thích lý do cần Đấng Cứu Thế : Một anh thanh niên nóng nảy đấm vào mặt bạn mình – tội tương đối lớn. Nhưng cũng cái đấm ấy anh đấm vào mặt bố mẹ anh – tội lớn quá sức rồi. Cũng cái đấm đó anh đấm vào mặt ông vua của thời phong kiến – tội không thể thứ tha, đem đến án tử hình anh và chu di tam tộc hay cửu tộc anh.

Tội xúc phạm đến Chúa nặng vô cùng, loài người sức có cùng không

thể đền được tội vô cùng.

Cách nay mấy năm, một vụ sập hầm mỏ ở Chilê, gần 100 công nhân bị giam trong hầm tối cách mặt đất 700m, đội cứu hộ với những phương tiện hiện đại nhất đã khoan lỗ thông khí, tiếp nước, đồ ăn rồi đào bới mở đường tiếp cận, phải mất gần 1 tháng mới cứu được các công nhân khỏi chết. Nếu chỉ để họ tự tìm đường đi lên thì chẳng bao giờ và cũng chẳng ai lên được. Ơn cứu độ của loài người cũng phải nhờ Đấng Cứu Thế như vậy. "*Thiên Chúa đã định cho Đức Kitô phải đổ máu mình ra làm hy lễ đem lại ơn tha tội cho những ai tin*" (Rm 3,25).

4. ***Vấn đề thứ tư*** : Ơn cứu rỗi chỉ được bảo đảm qua việc Chúa Giêsu sống

lại. Tất cả các bài thuyết pháp của các Tông Đồ đều có trọng tâm là Chúa Giêsu đã sống lại : " *Đấng Kitô phải chịu khổ hình, rồi ngày thứ ba, từ cõi chết sống lại ; phải nhân danh Người mà rao giảng cho muôn dân, bắt đầu từ Giêrusalem, kêu gọi họ sám hối để được ơn tha tội. Chính anh em là chứng nhân về những điều này*" (Lc 24,46-48). Đây là sự kiện lịch sử, nghĩa là việc ấy đã xảy ra trong thời gian và không gian nhất định. Đây cũng là phép mầu lớn nhất trong Kinh Thánh và là cột trụ của toàn bộ giáo lý Công Giáo. Nếu Chúa Giêsu không sống lại thì tất cả giáo lý Công Giáo sụp đổ : "*Nếu Chúa không sống lại thì đức tin của anh chị em là hư không*" (1Cr 15,14). Sự kiện người chết tự

mình sống lại là điều ngoài sức tưởng tượng của con người, từ xưa tới nay chưa từng xảy ra và từ nay đến tận thế cũng sẽ không xảy ra, vậy mà các Tông Đồ, các môn đệ và hơn 500 chứng nhân dám quả quyết Chúa Giêsu đã sống lại, họ còn đem cả mạng sống mình mà bảo đảm tính xác thực thì chỉ có thể xảy ra ở một trong hai trường hợp sau đây :

- Một là những người này điên, mất trí hoàn toàn (nhưng nếu có điên thì một hai người thôi chứ lấy đâu ra một lúc cả 500 người điên như vậy – hơn nữa điên thì không thể nhất trí được với nhau).
- Hai là quả thật những người này đã qua trải nghiệm : mắt thấy tai nghe, tay đã chạm tới như trường hợp Thánh Tôma đòi xỏ ngón tay

vào lỗ đinh và thọc bàn tay vào vết đâm cạnh sườn Chúa (Ga 20,25), hay như Thánh Phêrô đã quả quyết : "*Chúng tôi đã cùng ăn uống với Ngài sau khi Ngài từ cõi chết sống lại*" (Cv 10,41).

Ngày nay liệu có ai đó dám ra công trường đông người mà tuyên bố : "*Ông nội tôi đã chết, chôn 3 ngày rồi mới sống lại*" không ? Giả như có người dám làm như vậy thì liệu người ấy có sẵn sàng chịu mất việc việc làm, nhà cửa, phải tù tội, bị tra tấn và chịu chết vì lời tuyên bố ấy chăng ? Và liệu người ấy có chinh phục được ai không ? Những câu hỏi này buộc chúng ta phải suy nghĩ về lời làm chứng của các Tông Đồ và những người tin theo Chúa Giêsu. Lời chứng đó chỉ có thể là sự

thật mà thôi.

5. ***Vấn đề thứ năm*** : Kiếp sau vĩnh hằng nhưng sẽ như thế nào ? Niềm tin có kiếp sau vĩnh hằng là phổ biến, bằng chứng là ở khắp nơi người ta vẫn cúng giỗ, tưởng niệm nguyện cầu cho người đã khuất, nhất là ông bà, cha mẹ, tổ tiên của mỗi người. Nhưng kiếp sau sẽ như thế nào ? Chỉ với sự suy luận của chúng ta, chúng ta cũng thấy rằng :
   - Kiếp sau sẽ là thế giới "phẳng", không biên giới, không lãnh thổ manh mún, không phân biệt màu da, chủng tộc, địa vị (nếu có phân biệt thì chỉ phân biệt người làm điều lành, kẻ làm điều dữ ở trần gian này).
   - Kiếp sau sẽ chỉ có một vị Chí Tôn thống lãnh toàn diện, không

còn vua chúa nào khác : "*Ai tự xưng là vua tức là kẻ thù của vua*" (Ga 19,12). Không còn cảnh mỗi giáo chủ làm "vua" một cõi, lại còn một số người không theo giáo chủ nào … Tất cả chỉ còn một mối, chỉ có một vị Chí tôn quyền năng vô đối đã tạo dựng trời đất muôn loài muôn vật, sẽ xét xử, thưởng phạt công minh, mọi người phải quy phục. Vương quốc của Ngài sẽ thiên thu vạn đại, phúc cho ai được vào vương quốc ấy và cũng khốn cho ai bị loại khỏi vương quốc ấy.

(Nói về công bằng xã hội, nhiều người bi quan) – "Nhà triết học người Đức, Kant không bi quan như vậy. Theo ông, công bằng nếu là thì tương lai ở thế giới bên này, đương nhiên sẽ là thì

hiện tại ở thế giới bên kia. Không một ai có thể thoát khỏi luật nhân quả hiển nhiên này. Điều đó càng chứng tỏ rằng một cuộc sống sẽ được tiếp tục sau khi chết và sự hiện diện của Thượng Đế để giải quyết công bằng. Như vậy có nghĩa là con người không thể tự mình thực hiện công bằng mà phải nhờ vào bàn tay Thượng Đế" (Hà Thúc Minh – Báo Xưa và Nay số 357, tháng 6/2010, trang 12-14).

Thi sĩ Đỗ Tâm Linh có một vấn nạn về kiếp sau : *Tiên cảnh ở đâu ?*

Con người sống chết lẽ thường
Nào ai biết được Thiên Đường ở đâu ?
Biết bao người đã nguyện cầu
Đến khi chết cũng nằm sâu dưới mồ,
Còn linh hồn ở nơi mô ?
Có ai hiểu được dẫn cho biết cùng.

(Tập thơ Tâm Linh, trang 48
Nxb. Thanh Niên – 2010)

Lưu ý điều chót :

Mọi điều phúc họa ở kiếp sau đều tùy thuộc sự chọn lựa đúng, sai của mỗi người. Kiếp sau không còn có thể đổi thay được nữa, muốn lập công thêm cũng không được, muốn phạm tội ác thêm cũng không được, vì xác hồn đã tạm chia lìa, không còn kết hợp với nhau để cùng hành động nữa. Ngày đó cũng không còn niềm tin và niềm hy vọng nữa vì mọi sự đã rõ như ban ngày. Người ta được thấy nhãn tiền, được biết đích xác, sẽ chỉ còn tình thương, hạnh phúc của kẻ lành và sự ân hận, nỗi đau đớn của kẻ dữ mà thôi. Đó chính là Thiên Đàng và Địa Ngục vậy.

KẾT LUẬN

Nếu kiếp sau vĩnh hằng, chỉ còn một mối, chỉ còn một vị Chí Tôn chi phối mọi người, mọi sự thì điều quan trọng nhất là ngay khi còn sống, mỗi người hãy chọn tôn thờ đúng vị Chí Tôn đó, và thành tâm giữ Đạo của Ngài. Nếu cả đời mình đã tôn thờ một vị thần minh hay giáo chủ nào đó, mà ở kiếp sau vị ấy lại chính là Đấng Chí Tôn thì đời mình thật lên hương, trái lại, nếu vị đó không phải là Đấng Chí Tôn thì kể như đời mình "lúa" ! "Xôi cũng hỏng mà bỏng cũng không", mất "cả chì lẫn chài" (cả xác lẫn hồn, cả đời này lẫn đời sau). Cho đến hơi thở cuối cùng, bạn vẫn còn tự do lựa chọn, tự do thay đổi. Chết là chấm dứt khả năng chọn lựa hoàn toàn và vĩnh viễn.

***

LỜI TÂM NIỆM

- *Lạy Đấng thiêng liêng Tối cao,*
- *Lạy Đấng Tạo Hóa,*
- *Lạy Đấng Tuyệt Đối,*
- *Lạy Thượng Đế,*
- *Lạy Ông Trời,*

Chúng con đây là những thọ tạo đứng trên muôn vật trong vũ trụ. Chúng con đã được Ngài tạo dựng nên giống hình ảnh của Ngài là Thiên Chúa, vì chúng con có trí nhớ, có trí tuệ, có ý muốn, có tự do.

Chúng con luôn thao thức trước những vấn đề :

1. *Bởi đâu có vũ trụ này ?*
2. *Bởi đâu có bản thân chúng con ?*
3. *Đâu là mục đích của cuộc đời ?*
4. *Chết rồi sẽ đi về đâu ?*

5. **Làm điều thiện, ai sẽ thưởng công cho ?** *(theo ai, thờ ai thì sẽ lãnh thưởng nơi người ấy, nếu người ấy to hơn Ông Trời)*
6. **Làm điều ác, ai sẽ phạt tội ?**
7. **Ai sẽ thỏa mãn khát vọng hạnh phúc tuyệt đối của chúng con ?**

Chúng con muốn đi tìm chân lý, tìm ý nghĩa đích thực cho cuộc đời. Xin Ngài soi trí mở lòng cho chúng con, để chúng con được tìm thấy Ngài, và được niềm vui gọi Ngài là Cha, như hơn 2 tỉ Kitô hữu trên thế giới – Amen.

(Tiến sĩ Phan Như Ngọc,
Email : pnngoc@gmx.net – Trích Bài Giảng Chúa Nhật - TGM, số 4/2007, trang 74)

***

Mục lục

Lời đầu 04
Phần dẫn nhập 06
Phần I – Tin 14
Phần II – Xin 28
Phần III – Giữ 31
Phần IV – Nhận 33
Phần V – Việc thờ phượng 34
Phần VI – Tổ chức GHCG 36
Nhận định 44

Cần sự tiếp tay

Nếu quý độc giả thấy tập này có một chút gì tốt đẹp, hữu ích thì xin tiếp tay phổ biến cho bạn bè, con cháu, người thân quen bằng cách phôtô ra ít bản tặng họ, hay ít là chuyền tay tập này cho một người khác.

Người viết hết lòng cám ơn.